

Wikipedia, Wikimedia, GLAMwiki - Wat kan een erfgoedinstelling daarmee?

Wikipedia kent iedereen, maar weet je ook wat Wikimedia en GLAMwiki zijn? Onderstaand artikel legt dit beknopt uit. Je leest ook waarom & hoe je als erfgoedinstelling met de Wiki-community kan samenwerken. Zo kun je enerzijds een breed publiek blij maken met je content & context en anderzijds de kennis & inzet van toegewijde Wiki-vrijwilligers benutten om je diensten te verbeteren.

Wikipedia en de Wikimedia Foundation

Iedereen kent Wikipedia. Deze online encyclopedie bestaat sinds 2001 en is momenteel na o.a. Facebook en Youtube nummer zes in de hitlijst van meestbezochte sites, met 15 miljoen unieke bezoekers en tientallen miljoenen pageviews per dag. Ter vergelijking: de Koninklijke Bibliotheek, toch niet de kleinste instelling van het land, staat rond [plaats](#) 130.000.

Het naslagwerk wordt door ruim 90.000 vrijwilligers - *de Wiki-community* - samengesteld en onderhouden. Iedereen kan hier aan mee doen, zonder registratie. Toen de kosten voor het onderhoud te groot werden voor oprichter Jimmy Wales, vormde hij in 2003 een stichting: de [Wikimedia Foundation](#). Dit is de beheerder van Wikipedia.

Vrije toegang tot kennis

In navolging hiervan zijn in tientallen landen onafhankelijke nationale Wikimedia-verenigingen opgericht, waaronder de vereniging [Wikimedia Nederland](#) in 2006. Deze organiseert seminars en andere bijeenkomsten om het betrokken vrijwilligersnetwerk te ondersteunen. Daarnaast maakt Wikimedia Nederland het concept van vrije kennis bekend. De Wiki-community streeft naar een wereld waarin elke persoon vrije toegang heeft tot alle kennis. Dat is hard nodig, want in Nederland en vele andere landen wordt de menselijke creativiteit beschermd, maar helaas ook belemmerd door auteursrecht. Met vrije licenties wordt het veel makkelijker om creatieve werken te maken en kennis te verspreiden.

Het Wiki-universum

De Wikimedia Foundation is niet alleen de beheerder van Wikipedia, maar ook van tientallen [Wiki-zusterprojecten](#). Hiertoe behoort de [Wikimedia Commons](#), een centraal archief met miljoenen filmpjes, muziekjes, plaatjes, praatjes en andere vrije media (11,737,829 objecten per 5-12-2011 om precies te zijn). De content in de Commons is voor iedereen vrij te gebruiken, en iedereen kan er aan bijdragen.

Andere Wiki-projecten zijn

- *Wikisource* is een verzamelplaats voor bronteksten in het publieke domein die door iedereen zonder auteursrechterlijke belemmeringen mogen worden geraadpleegd, geciteerd en vermenigvuldigd. [Meer ..](#)
- *Wiktionary*, het Wikiwoordenboek : een project dat beoogt om in de vorm van een meertalig woordenboek alle woorden in iedere taal vrij toegankelijk te maken. [Meer ..](#)
- *Wikibooks* heeft als doel *e-books*, waaronder tekstboeken, talencursussen, handboeken en van noten voorziene boeken uit het publieke domein, vrij te verspreiden. [Meer ..](#)
- *Wikiquote* is een opslagplaats van citaten afkomstig van beroemdheden, boeken, toespraken, films, spreekwoorden, geheugensteuntjes, slagzinnen etc. [Meer ..](#)

We zoomen in: Wiki en de culturele sector

Als je leest over de samenwerking tussen Wikimedia en de culturele sector, kom je de term **GLAM** vaak tegen. Volgens [Wikipedia](#) is GLAM een acroniem voor *Galleries, Libraries, Archives, and Museums*, oftewel galeries, bibliotheken,

archieven en musea. Meer in het algemeen zijn GLAMs door de overheid gefinancierde, publiekelijk verantwoording afleggende instellingen die cultureel materiaal en erfgoed verzamelen. Denk hierbij ook aan theaters, omroeporganisaties, dierentuinen, botanische tuinen etc.

De samenwerking krijgt gestalte in het zgn. [GLAMwiki project](#). Dit project ondersteunt wereldwijd GLAMs die samen met Wikimedia vrij te gebruikencontent voor publieke doeleinden willen maken, onderhouden, verbeteren en verspreiden. Om de samenwerking tussen GLAM-instellingen en Wiki-vrijwilligers te verbeteren worden er regelmatig GLAMwiki-[conferenties](#) gehouden, dit jaar o.a. in NYC, Barcelona en Londen. De meest recente in Nederland was het [GLAMcamp Amsterdam](#) van 2 t/m 4 december jl. bij [Mediamatic](#).

Naast conferenties, workshops en [donaties](#) aan de Commons coördineert en organiseert GLAMwiki nog volop andere activiteiten, waaronder:

1) *Wiki Loves Libraries* - is een [programma](#) van open informele bijeenkomsten die in bibliotheken & archieven gehouden worden. Hierbij is iedereen welkom, Wikipedians, bibliotheekmedewerkers en – klanten, om in zgn. *editathons* m.b.v. de aanwezige bibliotheekcollectie en collectiebeheerders nieuwe Wikipedia-artikelen te maken en bestaande te verbeteren.

In Nederland wordt dit gedaan onder de naam [Wiki Loves Bieb](#), een gezamenlijk project van Wikimedia Nederland en de openbare bibliotheken. Naast kwaliteitsverbetering wil dit initiatief het gebruik van Wikipedia bevorderen en het bezit van bibliotheken beter zichtbaar maken in deze online encyclopedie.

2) *Wiki Loves Art* - was een wereldwijde [fotowedstrijd](#) in 2009 waarbij musea een maand lang hun deuren openden en het publiek uitnodigden om foto's te komen nemen van erfgoedobjecten om Wikipedia-artikelen mee te verrijken. In Nederland deden onder de naam [Wiki loves art/NL](#) 45 Nederlandse musea (o.a. Van Abbe, Frans Hals, Volkenkunde, Markiezenhof) en 300 vrijwilligers mee. Dit heeft meer dan 4500 vrij te gebruiken foto's opgeleverd. Alle inzendingen zijn op [Flickr](#) te zien en worden geüpload naar de Commons. De winnende foto's zijn gebruikt in Wikipedia.

3) *Wiki Loves Monuments NL* - is een [fotowedstrijd](#) om zo veel mogelijk kwalitatief hoogwaardige en vrij te gebruiken foto's van rijksmonumenten te verzamelen. Het uitgangspunt voor de wedstrijd was een aan Wikimedia gedoneerde databank van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Het doel was iedereen die gebruik maakt van Wikipedia een goed overzicht te geven van het prachtige monumentale erfgoed van Nederland. Dit heeft tot nu toe [13719 foto's](#) van ruim 8000 monumenten voor de Commons opgeleverd.

Een winnende foto van Wiki Loves Monuments NL

Meer GLAMwiki-succesverhalen – Het Tropenmuseum

Een mooie aanvulling op bovenstaande is het succesverhaal van het Tropenmuseum in Amsterdam. Deze instelling heeft twee keer een grote collectie foto's aan Wikimedia gedoneerd, over de thema's Suriname en Indonesië. In totaal ging het om een [meer dan 45.000 beelden](#). Deze zijn onder een zo open mogelijke Creative Commons-licentie ondergebracht in Wikimedia Commons en wordt actief door het

[Foto collectie Tropenmuseum](#)

vrijwilligersnetwerk uitgebreid met metadata en toegevoegd aan artikelen. Tot nu toe zijn 5900 foto's gebruikt in 3900 artikelen.

Het Tropenmuseum was blij verrast toen bleek dat vele Wikipediërs uit Indonesië en Suriname met de materialen aan de slag zijn gegaan (o.a. met het verbeteren, verifiëren en vertalen van annotaties). Hiermee is toch tamelijk onverwachts een nieuwe groep overzeese klanten voor het Tropenmuseum aangeboord, waarmee bewezen is dat het openstellen van de collectie via wereldwijde netwerken het publieksbereik sterk kan vergroten.

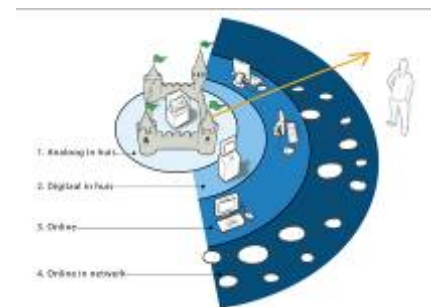
Daarnaast hebben vrijwilligers in het kader van dit project een aantal [hi-res foto's digitaal gerestaureerd](#) en teruggeplaatst op de Commons. Uiteraard zijn deze bewerkte foto's ook onder een open licentie beschikbaar.

En zo zijn er nog [meer succesverhalen](#) over de samenwerking tussen GLAMs en Wikimedia.....

We zoomen verder in: Waarom zou jouw GLAM willen samenwerken met Wikimedia?

Wikimedia en een typische GLAM streven beide hetzelfde doel na: verzamelen, veilig stellen en gecontextualiseerde toegang bieden tot erfgoed. Daarom ligt een nauwere samenwerking voor de hand. Voordelen zijn onder meer:

- *Zichtbaarheid & bereik:* Wikipedia is nr. 6 in de hitlijst van bestbezochte sites wereldwijd, een gemiddelde Nederlandse GLAM staat niet hoger dan de 150.000^e positie. Het is evident dat de kans dat een willekeurig (als het even kan, Gecontextualiseerde) object uit je collectie via Wikipedia gevonden wordt, vele malen groter is dan dat hij via de eigen site ontdekt wordt. Wikipedia is m.a.w. een geweldige *usage multiplier*. De casus van het Tropenmuseum laat zien dat d.m.v. Wikipedia onverwachte doelgroepen bereikt kunnen worden. Daarnaast: als je GLAM dat object via Wikipedia ontsluit, resulteert dit automatisch in een hogere zichtbaarheid in Google, want Wikipedia wordt vaak als een van de eerste resultaten van een zoekopdracht weergegeven.
- *Waarde toevoegen:* Een voortdurend *trending topic* in de erfgoedsector is de noodzakelijke verschuiving van de klassieke analoge & web1.0-verdienmodellen naar meer eigentijdse, gebaseerd op aanbod van open content binnen netwerken, "omdat gedigitaliseerd en op onze website niet gelijk is aan beschikbaar, nuttig & bruikbaar voor klanten". De veelgebruikte handleiding [Business Model Innovatie Cultureel Erfgoed](#) (BMICE) leert dat de collecties & context van instellingen meer waarde krijgen wanneer ze binnen een netwerk met heldere, open gebruiksvoorwaarden beschikbaar gemaakt worden. Het Wikimedia-netwerk is hier een uitstekend voorbeeld van.

Het *BMICE-ringmodel* - [bron](#)

- *Toegang tot advies & best-practices:* Wikimedia Nederland adviseert culturele instellingen zeer graag over mogelijke samenwerkingsmodellen. Er is dus voldoende kennis en hulp beschikbaar om initiatieven op te starten. Jouw GLAM is niet de eerste culturele instelling die zou samenwerken met Wikimedia, er zijn voldoende [case-studies](#), best-practices en handleidingen voor de uitvoering beschikbaar. Dit werkt risicoverlagend.
- *Geringe kosten, veel goodwill:* Een partnerschap met Wikimedia hoeft niet veel te kosten en is een zeer effectieve manier om de content en merknaam van jouw GLAM wereldwijd te etaleren. Daarnaast krijgt een partnerschap met Wikimedia stevast media-aandacht en kweekt het enorme goodwill bij de Wiki-community. Je instelling wordt er ineens een stuk hipper/vetter/cooler/lauwer/kekker door....
- *Grote community & participatie:* De Wikimedia-community bestaat uit een (groeierende!) groep van zo'n 90.000 vrijwilligers. Dit is een netwerk van veelal zeer serieuze, betrokken geïnteresseerde, *well-connected* mensen die elkaar wereldwijd weten te vinden (zie de Tropenmuseum-casus). Deze vrijwilligers hebben vaak toegang tot allerlei landelijke, regionale of lokale subnetwerken aan inzet & kennis. Er zijn m.a.w. waarschijnlijk genoeg mensen te vinden die jouw GLAM willen & kunnen helpen. Het is een gegeven dat de kennis buiten de muren van jouw instelling groter is dan die daarbinnen, het zou zonde zijn deze *wisdom of the crowd* niet te benutten.

Hoe kan jouw GLAM samenwerken met de Wiki-vrijwilligers?

Er is dus veel wederzijds voordeel te halen uit een samenwerking tussen een GLAM en de Wiki-community. Dit kan op diverse manieren:

- *Doneer content aan Wikimedia Commons*
Vele organisaties zijn je al [voorgegaan](#), waaronder veel [bibliotheken](#) en [archieven](#). Het verhoogt de zichtbaarheid, kweekt veel goodwill bij de community en genereert media-aandacht. De rechtenvrije objecten in jouw GLAM komen zonder meer in aanmerking voor een donatie.
- *Doneer context aan Wikipedia*
Op de website van een typische GLAM is vaak veel contextuele informatie te vinden, zie bv. de [dossiers van de Koninklijke Bibliotheek](#). Met dit soort 'basismateriaal' kan een GLAM i.s.m. de GLAMwiki-community nieuwe Wikipedia-artikelen aanmaken, of bestaande verbeteren en aanvullen (zowel qua tekst als referenties).
- *Hergebruik de Wiki-content & -context in eigen diensten*
Met behulp van de beschikbare [APIs](#) is het kinderspel om de eigen diensten te verrijken met Wiki-content & -context. Om bij bovenstaand voorbeeld van de KB-dossiers te blijven: de Wikipedia-API maakt het mogelijk een 'masterversie' van een dossier - incl. de verrijkingen door de community – centraal op Wikipedia te onderhouden en deze te embedden in de website van de KB.
- *De collectiespecialist / curator als netwerkfacilitator*
Gouda kent een rijke plateel(aardewerk)traditie. Er zijn tientallen verzamelaars, handelaren, oud-werknemers, constructeurs van plateelwerktuigen en schrijvers van plateeldocumentatie die gezamenlijk een enorme kennis over en betrokkenheid bij de geschiedenis, achtergronden en verhalen rond deze industrie bezitten. Deze mensen kennen elkaar vaak persoonlijk en vormen zo een informeel kennisnetwerk op basis van onderlinge gelijkwaardigheid; er is m.a.w. niemand die *heel veel* meer weet dan een ander.
[Waterwolf](#) is een samenwerkingsverband van de OB Gouda, MuseumgoudA, het Streekarchief Midden-Holland en de Haagse Hogeschool. Waterwolf heeft onderzocht hoe de lokale, verspreide

kennis over plateel vastgelegd kan worden voor de volgende generatie(s) en waarom het vrijwilligersnetwerk tot nu toe nooit actie heeft ondernomen om dit zelf te organiseren. Dit bleek te komen doordat niemand de leiding *durfde* te nemen, uit angst de informaliteit en onderlinge gelijkwaardigheid in het netwerk aan te tasten. Toen de curatoren van de drie erfgoedinstellingen aanboden deze leidende rol op zich te willen nemen, werd dit zeer enthousiast ontvangen. Hierbij speelde het feit dat een *externe* partij met *gevestigde autoriteit* een *faciliterende functie* wilde vervullen een cruciale rol.

Er zijn ongetwijfeld vele *aficionados* van het erfgoed dat jouw instelling beheert te vinden, die met jouw GLAM als dienend leider onder de Wiki-vlag geheel vrijwillig hun kennis willen vastleggen en delen.

- *Organiseer een 'Wiki Loves My GLAM'*
Een van de werkvormen om dit te doen zou een "Wiki Loves My GLAM" kunnen zijn. Net als *Wiki Loves Libraries* kan jouw GLAM bv. één of meerdere informele, gezellige, laagdrempelige editathons organiseren waarbij iedereen welkom is om m.b.v. (selecties van de) collecties nieuwe Wikipedia-artikelen te maken en bestaande te verbeteren. Of je geeft je bv. op voor de volgende *Wiki Loves Art* fotowedstrijd.
- *Neem een Wikipedian-in-Residence*
Een Wikipedian-in-Residence is een Wikimedia-vrijwilliger die voor een bepaalde tijd binnen een culturele instelling (de gastheer) nauw met medewerkers en de Wiki-gemeenschap samenwerkt aan een aantal projecten. Dit kan bv. verbetering van Wikipedia zijn, het geven van voorlichting over vrije kennis & content, of het organiseren van editathons en (foto)wedstrijden. De precieze invulling van zo'n programma gebeurt altijd in overleg. Het uitgangspunt is altijd *wederzijds voordeel* en het respecteren van de (beleids)uitgangspunten van zowel de instelling als Wikimedia. De Wikipedian-in-Residence vormt een brug tussen de instelling en de Wiki-gemeenschap en heeft een internationale uitstraling. Uitgebreidere informatie lees je [hier](#).
- *Wees gastheer voor andere Wiki-activiteiten*
Zelfs zonder content en context beschikbaar te stellen, zijn er genoeg mogelijkheden om onder het motto "Wie goed doet, goed ontmoet" de Wiki-community te steunen. Wees gastheer voor ledenvergaderingen, debatten of hackathons.
- *Doe aan interne voorlichting*
Licht collega's in je GLAM voor over Wikipedia, Wikimedia, de Commons, GLAMwiki of het Wiki-gedachtegoed. Indien gewenst kan dit i.s.m. met een vrijwilliger van Wikimedia Nederland.
- Er zijn nog [meer mogelijkheden](#) ...

Twee Wikipedians-in-Residence - [Bron](#)

Over de auteur: Olaf Janssen is projectleider bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. – olaf.janssen@kb.nl
Hij bezocht op 2-12-2011 (de publieke sessie van) het Wikimedia GLAMcamp @Mediamatic Amsterdam. [Twitter-stream](#), [video's](#) & [foto's](#).
Het verhaal over Waterwolf hoorde hij op 8-12-2011 bij [DISH2011](#). [Twitter-verslag](#) & [foto's](#)

De afbeeldingen in dit artikel zonder expliciete bronvermelding zijn afkomstig van Wikimedia/pedia